

Wie begeleidt de intern begeleider?

Aan de slag met de vaardigheidsmeter

Tekst: Jaap de Jonge, senior adviseur Cadenza Onderwijsconsult

Beeld: Shutterstock

Tijdens mijn bezoeken aan scholen valt het me op dat bijna alle directeuren zeggen: "Ik heb eigenlijk nog nooit bij een bespreking gezeten tussen mijn intern begeleider en één van mijn leerkrachten.". Als we dat samen wel doen valt op dat we beide heel anders kijken naar zo'n gesprek. Hoogste tijd dus voor de introductie van de vaardigheidsmeter voor intern begeleiders. Want ook voor hen is dat een waardevol instrument voor feedback en ondersteuning bij hun ontwikkeling.

Gelukkig laten de meeste directeuren 'zorg en begeleiding' niet meer over aan hun intern begeleider zonder er zelf naar om te kijken. Want het schoolbeleid op dit gebied is alleen succesvol als ook de directeur zich er sterk voor maakt. Dat betekent ook dat je als directeur zicht wilt hebben op het functioneren van de intern begeleider(s). En dat je in het kader van zorg en begeleiding de taken goed moet verdelen: wie doet wat als het bijvoorbeeld gaat over het evalueren van de resultaten op schoolniveau?

Beroepsstandaard voor de intern begeleider

De vaardigheidsmeter (VHM) voor ib-ers is gebaseerd op 'De beroepsstandaard voor de intern begeleider', een uitgave van de landelijke beroepsgroep voor intern begeleiders (LBIB). In dit boekje omschrijft de LBIB de volgende taakgebieden:

- ✓ Begeleidende en coachende taken
- ✓ Taken ten aanzien van onderzoek
- ✓ Beheersmatige taken
- ✓ Organisatorische taken
- ✓ Taken ten aanzien van het samenwerken met externen
- ✓ Taken ten aanzien van zelfreflectie en ontwikkeling
- ✓ Innoverende taken

Kijkwijzer

Voor de VHM-IB hebben wij deze taakgebieden - na gesprekken met vertegenwoordigers van de LBIB - overgenomen. Per taakveld onderscheiden we een aantal indicatoren, die we hebben onderverdeeld in vaardigheden. We hebben een kijkwijzer opgesteld, bestaande uit basis-indicatoren die op alle intern begeleiders van toepassing zijn. Een aanvullende kijkwijzer bevat nog enkele functie-indicatoren, die alleen van toepassing zijn indien er sprake is van een ib-er als functie. Het gaat dan met name om innoverende taken.

<i>Indicatoren</i>	<i>1 2 3 4</i>	<i>Aantekeningen</i>
Begeleidende en coachende taken		
1. Begeleiding leerkracht en/of ouder		
1.1. De intern begeleider begeleidt leerkrachten (individueel of als team) zodanig dat zij hun pedagogisch handelen afstemmen op de behoeftes en mogelijkheden en achtergronden van de leerlingen in de groep.	□□□□	
1.2. De intern begeleider begeleidt leerkrachten (individueel of als team) zodanig dat zij de toetsresultaten gebruiken om hun didactisch handelen af te stemmen op de behoeftes, mogelijkheden en achtergronden van de leerlingen in de groep.	□□□□	
1.3. De intern begeleider observeert in ontwikkeling belemmerde leerlingen en bespreekt de gegevens van de observaties met de leerkracht en/of de ouders/verzorgers.	□□□□	
1.4. De intern begeleider adviseert de ouders/verzorgers en/of betrokken leerkracht ten aanzien van de vervolgstappen.	□□□□	
1.5. De intern begeleider participeert halfjaarlijks minimaal twee keer bij gesprekken met ouders/verzorgers van zorgleerlingen die een aangepast programma volgen van pedagogische, didactische en/of sociaal-emotionele aard.	□□□□	
2. Begeleiding leerlingenzorg		
2.1. De intern begeleider voert naar aanleiding van problematische situaties handelingsgerichte, probleemverhelderende gesprekken met de leerkrachten en richt zich hierbij concreet op het pedagogisch-didactisch handelen van de leerkracht.	□□□□	
2.2. De intern begeleider ondersteunt de leerkrachten indien nodig bij het opstellen van individuele handelingsplannen (volgens een door de IB'er vastgesteld format).	□□□□	
2.3. De intern begeleider legt de verantwoordelijkheid voor het zorgaanbod van de groep aantoonbaar bij de leerkracht.	□□□□	
2.4. De intern begeleider ondersteunt leerkrachten bij het zoeken van remediërend materiaal en programma's van (ortho)didactische, (ortho)pedagogische en sociaal- emotionele aard.	□□□□	
3. Coaching in de klas en in gesprekken		
3.1. De intern begeleider coacht op aanvraag van de leerkracht(en) en/of naar aanleiding van een observatiebezoek.	□□□□	
3.2. De intern begeleider voert jaarlijks minimaal drie groepsbesprekingen met de leerkrachten, volgens een vaste procedure.		

Voorbeeld uit de Kijkwijzer VHM-IB: Taakgebied Begeleidende en coachende taken

Inspectiekader

In onze VHM-IB hebben we ook het inspectiekader meegenomen. Weliswaar staat nergens beschreven dat de inspectie intern begeleiders beoordeelt, maar impliciet bevat het inspectiekader wel degelijk een aantal aanknopingspunten. Ook de ontwikkelingen rondom Passend Onderwijs zijn verwerkt in de nieuwste versie van deze VHM.

“

In de dagelijkse praktijk ben ik als intern begeleider vaak bezig met de ‘ander’: oudercontacten, coaching en begeleiding van leerkrachten, monitoren van leerresultaten, zorg rondom leerlingen enzovoorts. De VHM-IB verplicht mij om stil te staan bij mijn eigen functioneren en vraagt een reflectieve houding op mijn eigen handelen. Door de afname neem je de tijd om stil te staan bij jezelf als persoon en bij je professioneel functioneren als intern begeleider. Ook geeft de VHM-IB een helder kader van wat er van je verwacht mag worden.

Als intern begeleider en directeur werken we vaak zeer nauw samen. Samen de tijd nemen en inhoudelijk praten over onderwijs en verantwoordelijkheden vind ik een meerwaarde van de VHM. De kracht van de VHM vind ik de dialoog die ontstaat. Hele concrete vraagstukken over bijvoorbeeld de aanwezigheid van protocollen en middelen komen aan bod tot de meer abstractere aspecten zoals reflectie en eindverantwoordelijkheden.

Naar aanleiding van een observatie, het vaardigheidsgesprek en de dagelijkse samenwerking zijn er een aantal ontwikkelpunten zichtbaar geworden waar ik de komende periode aan ga werk. Daarnaast is door de afname van de VHM-IB ook duidelijker geworden waar mijn kwaliteiten liggen. Zo werkt de afname als een soort spiegel. Een spiegel die, wanneer je erin wilt kijken, een prachtig middel is op weg naar verdiepende en versterkende beroepsontwikkeling.

Karolien Boetje, intern begeleider CBS de Tol, Zuidlaren

”

Startbijeenkomst

Voorafgaand aan de VHM-afname van de intern begeleiders van een stichting, organiseren we eerst een bijeenkomst waarin we de VHM-IB presenteren en toelichten. Tijdens deze bijeenkomst is er ruimte voor een eerste voorzichtige verkenning. Directeuren en intern begeleiders bespreken met elkaar hoe zich te krijgen op de genoemde vaardigheden. Daarnaast bespreken de ib-ers onderling met elkaar hoe een VHM-afname het best kan worden voorbereid.

We hebben inmiddels een aantal aandachtspunten geformuleerd, waar op gelet wordt tijdens de groepsbespreking in de startbijeenkomst. Op deze manier kan worden vermeden dat de adviseur en de directeur de bespreking verschillend evalueren.

- ✓ Is de bespreking goed voorbereid?
- ✓ Is het doel van de bespreking duidelijk?
- ✓ Is er sprake van probleemverheldering?
- ✓ Krijgt de leerkracht didactische aanwijzingen?
- ✓ Krijgt de leerkracht pedagogische aanwijzingen?
- ✓ Is er sprake van een analytische benadering van problemen?
- ✓ Worden de afspraken vastgelegd?
- ✓ Is de tijd efficiënt gebruikt?

Vaardigheden scoren

Na het bijwonen van deze bespreking kunnen een aantal vaardigheden al worden gescoord op een vierpuntsschaal:

1. we hebben de vaardigheid niet waargenomen
2. enigszins waargenomen
3. in voldoende mate waargenomen
4. zodanig waargenomen dat er geen ruimte meer is voor verbetering

De resterende vaardigheden worden gescoord op basis van het gesprek, waarbij de intern begeleiders gebruik maken van verschillende ‘bewijsstukken’ die hij of zij ter voorbereiding op de afname heeft verzameld. Denk daarbij aan observatieverslagen, opbrengstrapportages en het zorgdocument van de school.

Aan het eind van de afname, waarbij alle indicatoren digitaal zijn gescoord, wordt de balans opgemaakt: op welke gebieden kan de intern begeleider zich nog ontwikkelen? Afspraken hieromtrent worden vastgelegd in een summier verslag.

“

Vorig jaar zijn we op onze school gestart met de afname van de VHM-IB en deze wordt nu jaarlijks afgenomen als onderdeel van onze beoordelingscyclus. De indicatoren van de meter helpen mij als directeur om een totaalbeeld te krijgen van het functioneren van de intern begeleider en om hier gerichte feedback op te geven. Natuurlijk is dit best even spannend voor de IB-er, maar het is voor haar vooral ook prettig om inhoudelijk te spreken over alle werkzaamheden die haar functie omvatten. En dat zijn er nogal wat!

Bij de eerste afname van de VHM-IB merkten wij dat leerlingen zorg en kwaliteitszorg soms erg dichtbij elkaar liggen. Bij een aantal vaardigheden rees bij ons dan ook de vraag: ‘Wie is daar nu eigenlijk verantwoordelijk voor?’. Dit leverde een waardevol, open gesprek op, waarin we opnieuw de taken hebben afgestemd. Ook spraken we over onze verschillende werkwijzen en kwaliteiten en hoe we elkaar hierin kunnen aanvullen, ten gunste van de kwaliteit van de school. De vaardigheden uit de VHM vormen een goede leidraad voor dit gesprek. Dit gesprek is voor mij net zo waardevol als de beoordeling die uit de vaardigheidsmeter voortvloeit.

Tineke Dolfing, directeur CBS de Tol, Zuidlaren

”

Cadenza Highschool

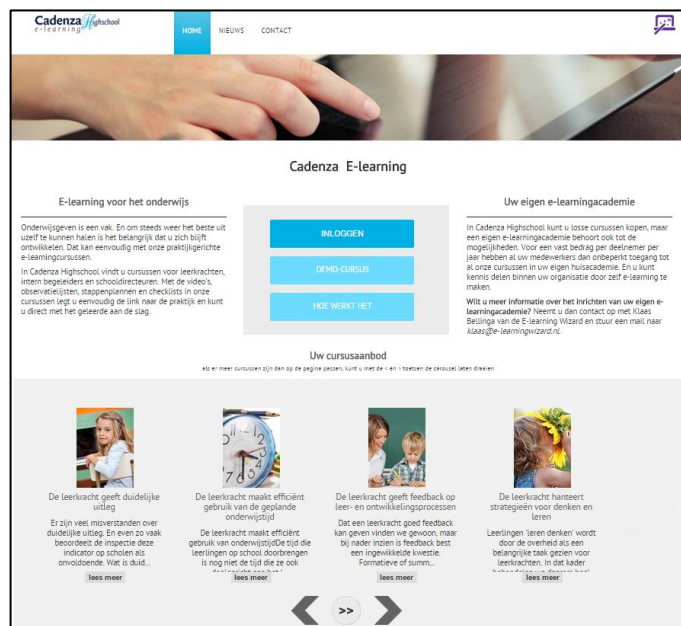
Cadenza Onderwijsconsult werkt al een aantal jaren met de vaardigheidsmeter instructiegedrag op scholen. Met dit instrument voor lesobservatie brengen schooldirecteuren de sterke en ontwikkelpunten van het instructiegedrag van de leerkrachten in kaart.

Vanuit die ervaring heeft Cadenza een cursusaanbod voor leerkrachten ontwikkeld in de Cadenza Highschool. Deze e-learningcursussen zijn gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. Begin 2015 worden daar ook cursussen voor intern begeleiders aan toegevoegd:

- ✓ Begeleiden leerkracht en ouders
- ✓ Begeleiden leerlingenzorg
- ✓ Coachen in klas en gesprek
- ✓ Individueel aanvullend onderzoek
- ✓ Maken van groepsoverzichten
- ✓ Maken van schoolbrede analyses
- ✓ Systeembeheer
- ✓ Documentatie
- ✓ Organisatie leerlingenzorg op schoolniveau
- ✓ Coördinatie zorg leerlingen met een specifieke behoefte
- ✓ Actieplan leerlingenzorg
- ✓ Samenwerken
- ✓ Externe afstemming
- ✓ Informatievoorziening
- ✓ Reflectie en persoonlijke ontwikkeling
- ✓ Onderwijskundige ontwikkeling
- ✓ Implementatie

De cursussen kunnen los aangeschaft worden, maar u kunt als school ook een abonnement nemen voor alle medewerkers. Dan heeft iedereen onbeperkt toegang tot al het cursusmateriaal. Wat al snel een voordeliger oplossing is dan het los aanschaffen van de cursussen. Er zijn cursussen voor leerkrachten, intern begeleiders en schoolleiders.

Kijk voor meer informatie over het cursusaanbod op www.cadenza-hs.nl.

The screenshot shows the Cadenza E-learning website. At the top, there is a navigation bar with 'HOME', 'NIEUWS', and 'CONTACT'. Below this is a large image of a hand pointing at a screen. The main content area is titled 'Cadenza E-learning' and is divided into several sections:

- E-learning voor het onderwijs:** A section with text about the value of e-learning and a list of course topics.
- Uw eigen e-learningacademie:** A section explaining how schools can purchase their own academy and the benefits.
- Uw cursusaanbod:** A section with a list of courses, each with a small image and a 'lees meer' link.

De e-learningacademie van de Cadenza Highschool

Dit artikel is geschreven door Jaap de Jonge, senior adviseur bij Cadenza Onderwijsconsult. Heeft u vragen naar aanleiding van dit artikel? Stuur u dan een mail naar: j.dejonge@cadENZA-oc.nl